

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke

Luonnontuotealan strategiset valinnat

Sisältö

Pääteemat luonnontuotesektorilla	2
Taustaa: kotitalouskysely	5
Poiminta	5
Hankintatavat ja tarjonta kaupoissa ja ruokailupaikoissa	5
Kotitalouksilta saadut kehittämisideat	6
Taustaa: yrityskysely.....	8
Yritysten tulevaisuuden odotukset.....	8
Yhteistyökohteita	9
Yritysten ehdotukset alan kehittämiseksi.....	9
Luomu ja lähiruoka	10
Taustaa: palautekyselyn satoa	11
Ehdotukset luonnontuotealan kehittämistoimenpiteiksi, joita vastaajien mielestä olisi tärkeää viedä eteenpäin tulevissa hankkeissa	11
Liite 1. Maaseudun kehittämistä koskevat prioriteetit ja avaintoimet – Maa- ja metsätalousministeriön näkökulma ohjelmakaudelle 2014-2020	15
Liite 2. Maaseudun kehittämistä koskevat linjaukset Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla.....	16
Kainuun voimavarat ja rajoitteet.....	16
Kainuun maaseudun kehittämisen ulottuvuudet	17
Muutostekijän kehitys Kainuussa vuoteen 2020 mennessä ja strategiset johtopäätökset.....	17
Pohjois-Pohjanmaan voimavarat ja rajoitteet	19
Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen ulottuvuudet	19
Muutostekijän kehitys Pohjois-Pohjanmaalla vuoteen 2020 mennessä ja strategiset johtopäätökset	20
Liite 3. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueita koskevia strategioita ja ohjelmia.....	24
Liite 4. Luonnontuotealan tutkimuksia ja selvityksiä	27

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Pääteemat luonnontuotesektorilla

- 1. Paikallisen elintarviketuotannon kehittäminen**
- 2. Kotimaan markkinointi ja kansainvälistyminen**
- 3. Tutkimus- ja tuotekehitys**

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hankeaineistojen perusteella valitut pääteemat kytkeytyvät seuraavasti liitteessä 1 esitettyihin maaseudun kehittämistä koskeviin prioriteetteihin.

a) Tietämyksen siirto ja innovaatioiden edistäminen

Perustelut:

- Yritysten välinen yhteistyö mahdollistaa yritysten kehittämistä paikallisesti ja kansainvälisesti.
- Lisääntyvä tietoliikenne, maahanmuutto ja matkailu lisäävät tietoa ja kiinnostusta eri kulttuureista ja edistävät kansainvälistymistä.
- Luonnontuotteiden ravitsemus- ja terveysväittämistä on puute.

Toimenpide-ehdotukset:

- Osaamisen varmistaminen, verkostoituminen, PK-yritykset mukaan tutkimustoimintaan.
- Kansainvälisen markkinatietouden lisääminen yrityksissä, markkinatutkimukset ja muu tutkimustieto tehokkaasti yritysten käyttöön.
- Tutkimustyö, joka mahdollistaa ravitsemus- ja terveysväittämien hyväksymisen ja käytön.
- Rahoitus tutkimustyön ja markkinoinnin tueksi.

b) Maatalouden kilpailu-kyky ja maatilojen elinkelpoisuus

Perustelut:

- Maatilojen toimintapalettia on mahdollista rikastaa luontomatkailun- ja palvelutoiminnan tarjonnalla sekä luonnontuotteiden jalostustoiminnalla.

Toimenpide-ehdotukset:

- Tarvittavan työvoiman varmistaminen ja raaka-aineen saatavuuden turvaaminen. Väestön ikääntyessä nuoria on pyrittävä innostamaan alalle ja antamaan kattavaa tiedotusta maaseudun yritystoiminnan kehittämis- ja tukimahdollisuuksista uusien liikeideoiden toteuttamiseksi.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

c) Elintarvikeketjun organisoituminen ja riskienhallinta

Perustelut:

- Metsämarjojen ja sienten poiminta on kotitalouksissa yleistä, ja luontoa kunnioittavat toimintatavat tunnetaan hyvin. Alueella on yhä enemmän kiinnostusta myös luonnonyrttien hyödyntämiseen.
- Kauppojen ja ruokailupaikkojen luonnontuotteiden tarjonta melko pientä ja sesonkiluontoista.
- Ulkomainen poimijatyövoima on edellytys paikallisen yritystoiminnan raaka-ainesaannille. Yrityksillä on velvollisuus ohjeistaa poimijakuntansa ja ohjata se poiminta-alueille, jotka sopivat kotitalouksia tehokkaampaan talteenottoon.
- Luonnontuotteiden jäljitettävyyden takaaminen on niiden brändäyksen perusta.

Toimenpiteet:

- Kannustetaan kotitalouksia luonnosta saatavien raaka-aineiden hyödyntämiseen mukaan lukien myös paikallisten PK -yritysten tuotteet.
- Lisätään paikallista luonnontuotteiden tarjontaa kaupoissa ja ruokailupaikoissa.
- Lisätään tiedotusta luonnontuotteiden poiminta, käyttö- ja säilöntämahdollisuuksista.
- Pyritään kehittämään yritysten poimintaorganisaatio tehokkaaksi, toimivaksi ja yleisesti hyväksytyksi järjestelmäksi.
- Jäljitettävyyttä vahvistavat toimet yritysten käytäntöihin läpi tuotantoketjun.

d) Ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen

Perustelut:

- Luonnosta saatavat raaka-aineet eivät edellytä lannoitusta, kastelujärjestelmää tai koneellistettua korjuujärjestelmää. Siten luonnosta poimittavat tuotteet rasittavat ympäristöä vähemmän kuin viljelytuotteet, kasvihuonetuotanto, teollinen massatuotanto ja pitkän matkan kuljetuksia edellyttävät tuontituotteet.
- Luonnossa liikkuminen ja luonnon terveellinen ravinto ehkäisevät sairastumisriskiä ja vähentävät siten terveydenhoidon palvelujen tarvetta ja kustannuksia.

Toimenpide-ehdotukset:

- Lisätään tiedotusta luonnontuotteiden hyödyntämisen ekologisuudesta ja luonnossa liikkumisen terveyttä edistävästä vaikutuksista.

e) Luonnonvarojen käytön tehokkuus ja vähähiiliseen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtyminen

Perustelut:

- Tuotantoprosessien sivuvirtoja ei hyödynnetä nykyisin kokonaan.
- Luonnontuotealan PK-yrityksissä saattaa olla mahdollista tehostaa veden, energian raaka- ja apuaineiden sekä muiden tuotantoresurssien käyttöä.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

- Logistisista yhteistyömahdollisuuksista tavarantoimituksesta markkinointiin ei ole riittävästi tietoa

Toimenpiteet:

- Osaamisen varmistaminen - PK-yritykset mukaan T&K –toimintaan
- Innovaatiot hyötykäyttöön, hyvät voimavarot säästävät toimintatavat tehdään tutuiksi mm. netin kautta.
- Tuotantoprosessien sivuvirtojen (mm. marjojen siemen- ja kuorijakeet, hunajatuotannon siitepöly) hyödyntämiseksi tarvitaan käytäntöön tähtäävää tutkimustyötä.
- Logistiset yhteistyömahdollisuudet selvitetään ja hyödynnetään.

f) Sosiaalinen osallisuus, köyhyyden vähentäminen ja taloudellinen kehitys

Perustelut:

- Luonnontuoteala tarjoaa mahdollisuuksia yritys- ja palvelualan monipuolistamiseen ja uusien pienten yritysten ja työpaikkojen perustamiseen.
- Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuksia yritys- ja palvelutoiminnan saavutettavuuden, käytön ja laadun edistämiseen.
- Luonnontuoteala tarjoaa mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen ja luonnon rauhasta nauttimiseen.

Toimenpide-ehdotukset:

- Opastusta yrityksille, miten paikallisten palvelujen verkostoitumalla voidaan edistää mm. tavarantoimitusta, saavutettavuutta, näkyvyyttä ja kysynnän ja tarjonnan kohtaamista.
- Netin mahdollisuudet yritysten tietoon ja tehokkaaseen käyttöön markkinoinnissa, neuvonnassa, palveluiden toimituksessa, etätyössä ja opiskelussa.
- Vahvistetaan paikallista väestöä ja ulkopaikkakuntalaisia yhteen kokoavia aktiivisia ja terapeuttisia toimintoja (mm. luontomatkailu ja -palvelut)

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012

Taustaa: kotitalouskysely

Kotitalouksille tehtiin kesällä 2011 aikuisväestölle kohdennettu postikysely Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella. Tutkimus *Metsämarjojen- ja -sienten poiminta ja käyttö Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kotitalouksissa* (Mikkonen ja Moisio 2011) oli osa Arktiset Aromit ry:n toteuttamaa Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanketta, jota rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.

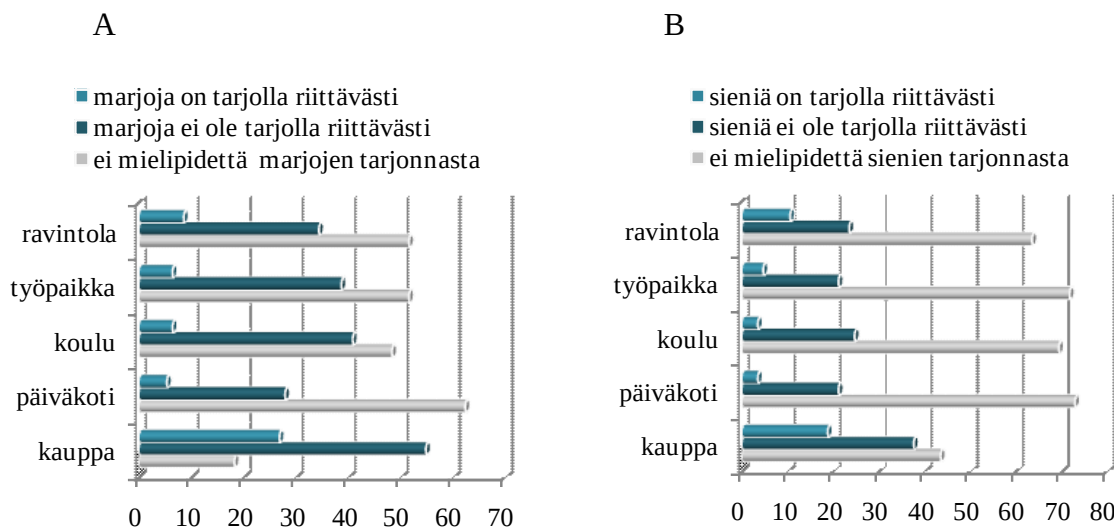
Poiminta

Omaan käyttöön marjoja otti talteen luonnosta noin 90 %, tuttaville 20 % ja myyntiin 10 % vastaajien kotitalouksista. Valtaosa oli puolukkaa ja mustikkaa, joita poimittiin omiin tarpeisiin yhteensä noin 25 kg/talous normaalina satovuonna. Sieniä kerättiin vastaajien kotitalouksissa lähes pelkästään omaan käyttöön. Valtaosa sienestäjistä keräsi rouskuja, joita arvioitiin kertyvän reilu 3 kg/talous normaalina satovuonna.

Hankintatavat ja tarjonta kaupoissa ja ruokailupaikoissa

Marjoja hankki ostamalla vain noin 35 % ja sieniä 10 % talouksista. Sekä marjojen että sienten ostaminen oli Pohjois-Pohjanmaalla yleisempää kuin Kainuussa. Marjaostokset tehtiin useammin toreilta, pienvalmistajilta ja suoramyyntipaikoista kuin kaupoista ja marketeista.

Kolmasosa vastaajista piti metsämarjojen saatavuutta ruokakaupoista riittävänä. Yli puolet vastaajista arvioi, ettei marjojen tarjonta ollut riittävää (kuva 1A). Sienten saatavuuteen ruokakaupoista oli tyytyväinen noin viidesosa vastaajista (kuva 1B). Vastaajista alle 10 % piti metsämarjojen ja sienten saatavuutta riittävänä päiväkotien, koulujen ja työpaikkojen ruokailussa. Ravintoloiden metsämarja- ja sienitarjontaan oli tyytyväisiä noin 10 % vastaajista.

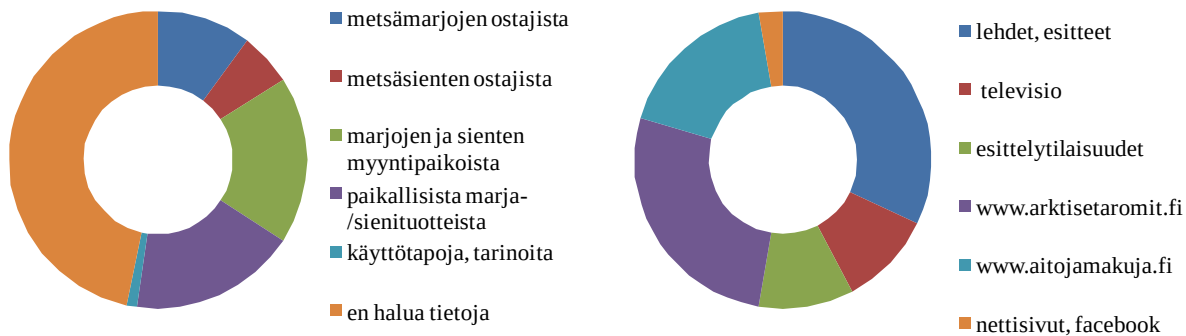
Kuva 1. A: Vastaajien mielipiteiden jakauma metsämarjojen tarjonnasta (n = 93).

B: Vastaajien mielipiteiden jakauma metsäsienten tarjonnasta (n = 85).

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012

Kotitalouksilta saadut kehittämisideat

Tutkimusotoksen mukaan tietoa kaivattiin eniten metsämarjojen ja sienten myyntipaikoista sekä niistä paikallisesti valmistetuista tuotteista (kuva 2). Muutamat olivat kiinnostuneita myös marjojen ja sienten ostajista. Mieluisimpana tiedotuskanavana pidettiin lehtiä ja esitteitä, mutta myös nettisivuja haluttiin hyödyntää tiedonhankinnassa.

Kuva 2. Vastaajien tiedontarve marjoista ja sienistä (vastaajia 71), ja mieluisimmat tiedonvälitystavat (vastaajia 38).

Kuvassa 3 on esitetty vastaajien ehdotuksia metsämarjojen ja -sienten talteenoton ja paikallisen tuotetarjonnan kehittämiseksi.

Tärkeänä pidettiin etenkin lasten ja nuorten, sekä aikuistenkin innostamista ja opastamista sienten ja marjojen poimintaan, käyttöön ja säilöntään.

- Kasvupaikkojen tunnistamiseen avuksi ehdotettiin karttoja ja kursseja.
- Helppoja sienireseptejä olisi hyvä tehdä tutuiksi mm. netissä, biologian ja kotitalousopetuksen yhteydessä sekä 4H-kerhoissa.
- Lisäksi ehdotettiin teemaviikkoja, joissa olisi ohjattua poimintaa ja valmistusta.
- Tärkeänä pidettiin myös tiedotusta luonnonantimien terveellisyydestä, edullisuudesta ja eettisyydestä.
- Poimintaa pidettiin myös hyvänä liikuntana.
- ”Puhdas suomalainen ruoka kunniaan -suuryritysten eineksiä saa liian halvalla.”

Enemmän tarjontaa, näkyvyyttä ja mainontaa:

- Tarjonnan edistämiseksi ehdotettiin viljelyn ja puoliviljelyn kehittämistä.
- Luonnontuotteiden näkyvyyttä kaivattiin lisää paikallisissa ravintoloissa ja kaupoissa, työpaikkaruokaloissa ja päiväkodeissa.
- Ostosretket ja tutustumiskäynnit paikallisiin jalostuspaikkoihin ja mainonta tekisivät paikalliset tuottajat ja tuotteet tutummiksi.
- Jatkojalostusta tulisi saada poimintapaikkojen lähelle ja tuotteet lähikauppoihin tarjolle, kuten myös paikalliset tuoreet marjat ja sienet.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Poimijalle kohtuullinen korvaus, poimintakustannusten ja työn osuus olisi vastaajien mielestä huomioitava nykyistä paremmin marjoista ja sienistä maksettavassa hinnassa.

Erilaiset poimintaa avustavat toimet:

- Marjaretket päiväkerholaisille, koululaisille, ja työttömille.
- Poimijoille järjestetty kuljetus marjapaikoille ja marjojen haku marjapaikoilta.
- Marjapaikkojen etsintä ja ohjatut marjareissut myyntipoimijoille.
- Ostopaikkoja lisää, etenkin Pohjois-Pohjanmaalle enemmän sienten ostajia.
- Yritysten tulisi tiedottaa ostohalukkuudesta mm. paikallislehdissä.

Hyvän satovuoden katsottiin innostavan poimintaa. Marjastus ja sienestys ovat sesonkiluontoista toimintaa, joten poimintaan tulisi olla sadon kypsyessä riittävästi aikaa. Lisäksi ehdotettiin, että ulkomaisille poimijoille tulisi osoittaa marjapaikat kauemmas asutusalueilta.

Osa vastaajista arvioi, että tuotteita on nykyisin riittävästi saatavana toreilta ja markettien myyntipisteistä eikä tarvetta poiminnan tai tarjonnan lisäämiseen ole.

Kuva 3. Vastaajien ehdotukset metsämarjojen ja -sienten talteenoton ja paikallisen tarjonnan kehittämiseksi (vastaajia 51).

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012

Taustaa: yrityskysely

Luonnontuotealan yrityksiä haastateltiin talvikaudella 2011-2012 Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella. Tutkimus *Luonnontuotteet Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun yrityksissä* (Mikkonen ja Moision 2012) oli osa Arktiset Aromit ry:n toteuttamaa Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanketta, jota rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.

Yritysten tulevaisuuden odotukset

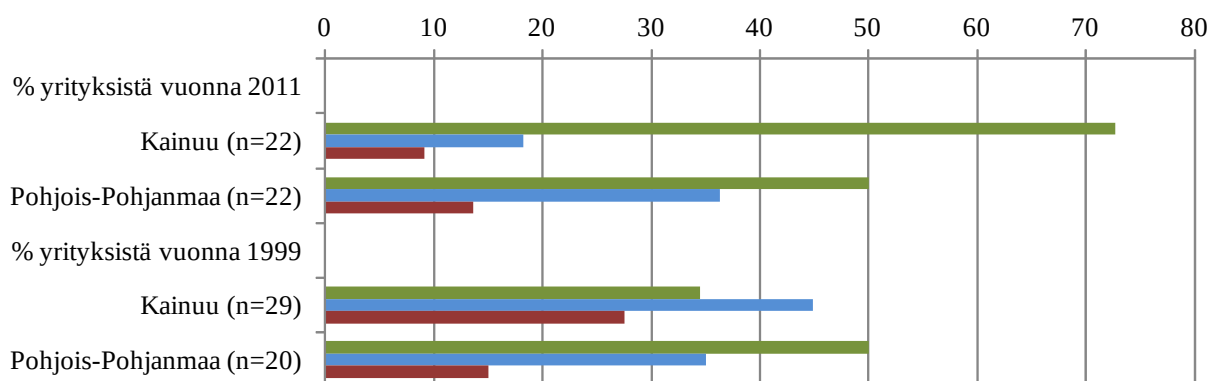
Vuonna 2011 yli puolet kyselyyn vastanneista piti yrityksensä tulevaisuuden odotuksia nykyistä lupaavampana (kuva 4). Etenkin Kainuussa asenne tulevaisuuden suhteen oli nyt positiivisempi kuin vuoden 1999 vastaajilla. Positiiviseen asenteeseen vaikuttavia seikkoja olivat mm:

- Yrityksen tunnettavuuden lisääntyminen, kanta-asiakaskunnan kasvu
- Tuotteiden tai palveluiden kysynnän kasvu; kiinnostus lähi- ja luomuruokaan, luonnontuotteisiin ja terveysvaikutuksiin sekä luontomatkailuun lisääntyvän vapaa-ajan myötä
- Tuotteiden tai palveluiden monipuolisempi tarjonta ja asiakkaita miellyttävä ulkoasu
- Yrityksen siirtyminen investointivaiheesta toimintaan, hyvät toimintavalmiudet
- Yrityksen toimintaa edistävät hankkeet ja yhteistyö muiden yrittäjien kanssa
- Raaka-ainehankinnan kehittyminen (ulkomaisen)poiminnan parempi organisointi, ostopaikkojen lisääntyminen, marjasadon arvioinnin tehostuminen

Epävarmuutta luonnontuotealan yritystoimintaan aiheuttavina seikkoja olivat mm.

- Raaka-aineen saatavuus on ulkomaisen poimijatyövoiman varassa
- Tuotteiden epävarma asema
- Asiakaskunnan pieneneminen paikkakunnan väestökato

■ Vastaaajan tulevaisuuden odotukset nykyiseen verrattuna paremmat ■ ennallaan ■ huonommat

Kuva 4. Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan yritysten odotukset tulevaisuudelta vuosien 2011 ja 1999 kyselyvastusten (Moision 1999) mukaan (n on vastausmäärä).

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Yhteistyökohteita

- Ulkomaisen ja paikallisen poiminnan organisointi, poimintatuotteiden välitys edelleen
- Ostotoiminta, tarvikehankinta
- Tavaroiden toimittamisesta tuottamiseen
- Markkinointi, messut, tuotevaihtoa valikoimien täydentämiseksi, puolukan markkinointi kansainvälisille markkinoille
- Tutkimushanke, hanketoiminta
- Verkostoituminen, tiedotus, koulutus

Yritysten ehdotukset alan kehittämiseksi

- Raaka-aineen saannin turvaaminen
 - o Poimijakysymyksen pitkäjänteinen ratkaisu ja poiminnan organisointi
 - o Ulkopaikkakunnilta tuleva poimijatyövoima kylien matkailutoiminnan edistäjäksi
 - o Ajan tasalla oleva satotiedotus nykytekniikan turvin
- Toiminnan kehittäminen
 - o Koulutusta ja kursseja lisää mm. aiheista: jatkojalostus ja tuotteiden laadunvalvonta, rahoitus, markkinointi, viranomais säädökset
 - o Tutkimus ja testausasioiden helpottaminen ja kustannusten pienentäminen, kohteena mm. jatkojalosteet
 - o Koulukeittiöt hyötykäyttöön jatkojalostustiloina.
- Markkinoinnin kehittäminen,
 - o Markkinoinnin suuntaaminen alueen hotelli ja ravintola-alan yrityksiin sekä kontaktien luominen markkinointikumppaneihin, asiakaslähtöisyys, messumatkojen järjestäminen Eurooppaan sekä tiedotus, miten tuotteita voidaan hyödyntää
 - o Lähiruoan markkinointi ammattikeittiöihin tuoteperheinä, jossa kattava, määrältään riittävä ja laadukas tuotevalikoima, joka voidaan tarjota keittiömestarille luotettavasti yhdellä tilauksella
 - o Lähiruoka- ja luomukauppapaikkojen perustaminen
- Neuvonta, tiedotus
 - o Arktiset Aromit ry:n ja Kainuun toimijoiden panostus luonnontuotealaan
 - o Lasten ja nuorten kannustus ja opastus marjojen ja sienten poimintaan ja kalastukseen, yleinen tiedotus, miten luonnontuotteita voi hyödyntää
 - o Selkeämpi ja kokoava hanketiedotus yrityksille, josta käy ilmi mille yritysryhmälle hanke on tarkoitettu ja mihin hanke tähtää.
 - o Tiedotuksen tavoitteeksi tulisi nostaa eettiset arvot kunniaan, ja esittää kritiikkiä luontoa ja eettisiä arvoja väheksyviä markkinavoimia vastaan. Yhteistyötä ja kasvatusta lisää kotimaisen ja kestävä kehityksen puolesta tuhlausta vastaan.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Luomu ja lähiruoka

Sadon määrä vaihtelee vuosittain ja vaikuttaa suoraan mm. metsämarjojen ja -sienten ensiostomääriin. Huonona satovuonna jalostuksessa turvaututaan raaka-ainevarastoihin, alueelta saataviin korvaavin tai muualta hankittaviin raaka-aineisiin. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kaupalliset talteenottomäärät vaihtelevat mustikalla 0,3–2,4, puolukalla 0,6–4,8 miljoonaa kiloon ja lakalla 2 000–78 000 kg vuosina 2001–2010 (Maa- ja metsätalousministeriö 2007 ja 2011). Tatteja on kerätty myyntiin parhaina vuosina 92 000 kg ja rouskuja 5 000 kg, mutta tarkasteluajanjaksolla on myös vuosia, jolloin sienisatoa ei ole näiltä alueilta saatu lainkaan myyntiin.

Luomutuotteiden markkinointi on tavanomaisesti tuotettuja helpompaa. Metsämarjat, sienet ja luonnon yrtit ovat luomutuotteita ainoastaan silloin kun ne on kerätty luomutuotantoon hyväksytyiltä keruupaikoilta, joissa ei ole käytetty viimeisen kolmen vuoden aikana kemiallisia lannoitteita tai torjunta-aineita. Myös etäisyys tiestä on määritelty. Koko tuotantoketju on valvonnan alainen ja sitoutettu luomutuotantoon. Luomumustikalla ja -puolukalla päästiin yli miljoonan kilon kauppaantulomääriin vuonna 2010. Luomuna tuli markkinoille myös lakkaa, variksenmarjaa ja karpaloa. Luomumarjat olivat peräisin pääasiassa Pohjois-Pohjanmaalta, Kainuusta ja Lapista. (Maa- ja metsätalousministeriö 2011).

Alkutuotannossa oli vuonna 2011 Pohjois-Pohjanmaalla 408 luomutoimijaa (luomuviljelyala 19 700 ha) ja Kainuussa 135 (6 500 ha). Vihannesten, marjojen ja hedelmien osuus luomuviljelyalasta oli kuitenkin hyvin pieni, Pohjois-Pohjanmaalla alle 1 % (155 ha) ja Kainuussa alle 0,1 % (6 ha). Marjojen osuudet olivat Pohjois-Pohjanmaalla mustaherukalle 118 ja mansikalle 7 ha ja Kainuussa näille marjoille yhteensä noin 2 ha. Näistä ainoastaan Pohjois-Pohjanmaan mustaherukan viljelyala oli lisääntynyt vuoteen 2010 verrattuna. (Evara 2011). Vuoden 2011 luonnontuotealan yrityskartoituksessa oli myös mukana muutamia luomutuotantoa harjoittavia maatiloja.

Lähteet:

Evara 2011. www.evira.fi/portal/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/tilastot_ja_tietohaut/
Viitattu 2012.

Toimijoiden ja tuotantoalojen yhteenveto ELY-keskuksittain 2011, ennakkotietoa 31.12.2011.
www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/tilastot/luomu2011ep.pdf
Tärkeimpien puutarhakasvien tuotantoalat 2011, ennakkotietoa 31.12.2011.
www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/tilastot/lkasvb2011p.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö 2007. MARS 2006 Marjojen ja sienten kauppaantulomäärät vuonna 2006.
www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/muutjulkaisut/5nIQT3MPv/MARS_2006_MMM_raportti.pdf. Viitattu 2012.

Maa- ja metsätalousministeriö 2011. MARS 2010 Marjojen ja sienten kauppaantulomäärät vuonna 2010. www.mmm.fi/attachments/mmm/uutiset/5xh5r2JFz/MARS_2010_MMM_rap_Final.pdf. Viitattu 2012.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Taustaa: palautekyselyn satoa

Hankkeessa järjestettiin kolme tiedotuspäivää ja niihin osallistuneille tehtiin palautekysely alkukesällä 2012 Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueella. Tiedotuspäivät olivat osa Arktiset Aromit ry:n toteuttamaa Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanketta, jota rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.

Ehdotukset luonnontuotealan kehittämistoimenpiteiksi, joita vastaajien mielestä olisi tärkeää viedä eteenpäin tulevissa hankkeissa

(31 vastausta PPO:n alueelta, Kainuun tiedotuspäivään osallistuneilta ei saatu palautetta).

Miten metsämarjojen, -sienten ja villiyrtytien poiminta yritysten käyttöön voidaan järjestää nykyistä paremmin?

Poimijaverkosto – toimijoiden yhteistyön kehittäminen

- Poimijoiden osuuskuntien tai muun yhteistyömallin perustaminen poimintatuotteiden keruuta ja vastaanottoa varten. Lisää toimijoita alalle.
- Yhteinen selkeä ja toimintavarma jakelupiste tai –verkosto, jossa on tehtävänsä sitoutuneet jäsenet.
- Sopimuspoimijarinkien perustaminen kunnittain, joissa yritys suorittaa poimintatuotteiden haun ja maksun poimijoille sopimuksen mukaan.
- Ostajien ja myyjien kohtaamista edistävät tapaamiset, ja mahdollisuudet vaihtaa yhteystietoja netissä.

Poimijakoulutus, tiedotus

- Poimijakoulutusten (mm. 4H-liiton koulutukset ja nuorten työpajakoulutukset) ja infotilaisuuksien järjestäminen. Nuoret ja työttömien poimijaresurssit innostettava mukaan.
- Logistiikkaketju näkyviin, ja näkyviin myös poimijahinnat, eri tuotteiden kysyntämäärät, keruuaajat ja laatuedellytykset.
- Tiedotus ajoissa paikallisissa sanomalehdissä ja ilmaisjakelulehdissä poimijakoulutuksista, infotilaisuuksista, poimintaverkostoista, vastaanottopaikoista ja yhteyshenkilöistä.

Muut kehittämisideat

- Poimijahinta on pyrittävä suhteuttamaan suomalaista hintatasoa vastaavaksi.
- Suomalaiset perkaus- ja pakastusyksiköt sekä jalostus erikoistuotteeksi käyttöön – ei vientiä sellaisenaan raaka-aineeksi ulkomaille.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Millä toimenpiteillä edistetään parhaiten luonnontuotteiden käyttöä tai millä markkinointitavoilla ja -kanavilla luonnontuotteet pääsevät parhaiten esille?

Mainonta, yhteistyön voima markkinoinnissa

- Mainonta, markkinointi, ravintoloiden ruokalistat, hauskat esitteet ja tiedotteet (mm. käyttövinkit, terveysvaikutukset) lehdissä (ei vain alan lehdissä), ilmaisjakeluesitteissä, televisiossa ja netissä – sosiaalinen media tavoittaa etenkin nuoret hyvin. Ruokien, kosmetiikan ja käsityötuotteiden luonnonraaka-aineiden keruuta ja valmistusta käsittelevät ohjelmat ja terveystietoa lisäävät ohjelmasarjat. Messut, kampanjat, tapahtumat ja luonnontuotteet sesonkituotteina esiin kaupoissa.
- Yritysten yhteismainonta, yhteiset tori- tai markkinatapahtumat, luonnontuotteet esille mm. matkailualan yritysten kanssa järjestettävien eräretkien ohjelmassa.

Kurssit, neuvonta, tiedotus

- Ruokakurssit (mm. Marttaliiton järjestämät kurssit).
- Peruskouluille ja lukioille suunnattu materiaali. Kotitaloustunteja varten maittavien reseptien suunnittelu.
- Lähi- ja luomuruokaimagon, ekologisuuden, omavaraisuusajattelun esille tuominen.
- Kerääjille poimintatulot ovat jokamiehen oikeuksien nojalla verovapaata tuloa.
- Luennoitsijat ja esittelijät, joilla on vahva tietopohja luonnontuotteista. lisäävät luottamusta.
- Tilaisuuksiin on pyrittävä innostamaan uusia osallistujia mukaan aktiiviryhmien lisäksi.

Luonnontuotteiden aseman vahvistaminen elintarvikeketjussa

- Koulujen ja kuntien laitospöytätyöiden kannustaminen ja mahdollisuuksien lisääminen luonnontuotteiden käyttöön, mm. vaihtoehtoruokien kahvin/maidon tilalle. Festareille yrttikokit ja yrttiruokia. Keskitetty tavarantoimitusmalli tutuksi pilottina esim. hankkeissa.
- Lainsäädännöllisten esteiden madaltaminen yrttien keruussa ja hyödyntämisessä

Miten tutkimuslaitokset voivat edistää luonnontuotteiden käyttöä, jalostusta ja markkinointia?

Luotettavaa luonnontuotealan tutkimusta (ekologisuus-terveysvaikutukset) tarvitaan lisää ja tulokset on hyödynnettävä markkinoinnin tukipilarina

- Tiedottamalla selkeästi ja kansantajuisesti käyttömahdollisuuksista, terveysvaikutuksista ja puhtaudesta. Pätevät tutkimustulokset kannustavat suomalaisia luonnontuotteiden käyttäjiksi ja helpottavat myyntiä.
- Päivälehdet, televisio palvelemaan tutkimustulosten julkaisukanavana. Tulokset myös koulujen opetusmateriaaleihin.
- Kasvien hyvät ja huonot ominaisuudet tutkimuksilla esiin markkinoinnin tueksi. Sopiva tiedotusajankohta kasvin keruuaikana.
- Ulkomaisen tuotetarjonnan kartoitus, ja (esim. vitamiinipitoisuuksien) vertailu kotimaisten ja tuontimarkkinoiden kesken.
- Luonnonkasvien viljelyn, viljelytekniikan ja käsittelyn kehittäminen.
- Asennemuutos luonnontuotteiden arvostuksen lisäämiseksi. Luonnontuotteiden tutkimus samalle tasolle viljelykasvien kanssa.
- Kasvihuonetuotannon ja luonnontuotteiden hiili- ja vesijalanjäljen selvittäminen

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Minkälainen koulutus/neuvonta on tarpeen luonnontuotealan ja sen yritystoiminnan kehittämiseksi?

Yhteistyö PK-yritysten kesken

- Yhteistyö ja yhteydenotot pienyrittäjiin.
- Hankkeissa pyritään konkreettisesti yritysten uusiin tuotteisiin ja yhteistyömalleihin, joilla on edellytykset jatkuvaan käytäntöön.

Tutkimus (käytännönläheisyys, markkinointia tukevat tutkimukset) osaksi yritysten käytäntöjä

- Tutkimustulokset terveysvaikutuksista.
- Infotilaisuudet, toteutus hankkeiden toimesta.
- Uusien luonnontuotepohjaisten raaka-aineiden/tuotteiden tuotteistumahdollisuudet yrityksissä. Paino tuotekehityksessä maukkaiden tuotteiden toteutukseen.

Yritystoiminnan kehittämismahdollisuudet ja tukimuodot

- Yrittäjien ja yrittäjäksi aikovien yritystoiminnan perustaminen, yritysmuodot mm. osuuskuntatoiminnan toteutusmahdollisuudet, lainsäädännön, keruutuotteisiin liittyvän verotuksen, investointimahdollisuuksien ja –taitojen sekä markkinoinnin ja vientimahdollisuuksien kehittäminen. Neuvonnassa käytännön asiat esiin.

Luonnontuotteiden käytön edistäminen ja muut koulutukseen ja neuvontaan liittyvät ideat

- Luonnontuotteiden keruu kouluruokailuun esim. yrtti-, sieni- ja marjapäivät.
- Käytännön lyhytkestoiset kurssit ja työpajat sekä ideointikilpailut. Yhteistyö koulujen kanssa. Yrtit ja luonnontuotteet näkyvämmiin osaksi maatalous- ja kotitalouskoulutusta.
- Ravintoloille suunnattu käyttökoulutus.
- Luonnontuotteiden kysynnän vahvistaminen. Kaikille suunnattu kannustus uusien maukkaiden, terveyttä edistävien tuotteiden käyttöön. Säilöntätapojen tekeminen tutuksi.
- Perinnetiedon kokoaminen hankealueelta.
- Ilmaiset tilaisuudet, kuten yrttipäivä ja hankkeen muut tiedotuspäivät innostavat hakemaan lisää tietoa, ja hakeutumaan mahdollisesti jopa alan koulutukseen.
- Tiedotuskanavana toivottiin Arktiset Aromit ry:n nettisivujen ylläpitoa myös jatkossa ja tilaisuuksien järjestämistä Kainuun lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla.
- Poimijakoulutuksen järjestäminen ja tiedotus yrittäjille.

Millä toimenpiteillä nykyistä yritysverkostoa voisi kehittää tai luoda uusia ideoita ja innovaatioverkostoa luonnontuotealalle?

Yhteistyön uudet ulottuvuudet eri alojen ja tahojen kesken

- Yhdessä olemme vahvempia - Eri alojen toimijoiden aivoriihet ja ideoiden toteutus kaikki voittavat periaatteella. Naisenergiaa lisää mukaan keruun ja tuotekehityksen suunnitteluun.
- Matkailu-, luonnontuote- ja elintarvikealan yritysten yhteistyö (metsästys – tuotekehitys).
- ELY -keskuksiin luonnontuotealan asiantuntija. Myös muut alan yhdistykset ja MMM mukaan tukemaan luonnontuotealaa esim. lähiruokakoordinaattorin johdolla.
- Markkinatutkimusten tekeminen, kuluttajapalautteen hyödyntäminen, kuluttajaryhmätestit tuotteille, testauskäytäntöjen kehittäminen.
- Lainsäädäntöön liittyvien pulmien ratkominen.
- Perinnetietous uudelleen käyttöön.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

- Tiedottaminen. Verkostoitumistapahtumat. Jalkautumalla kaupunkien taajama-alueiden ulkopuolelle, lähiöihin jakamaan tietoa.
- Pakkaamojen perustaminen, poimijakortit poimijoille, EA-koodit tuotteille.
- Opaskoirien kouluttaminen ja vuokraaminen poimijoille avuksi poimintatuotteiden etsimiseen.

Osuuskunnat yhteistoiminnan kannustimena

- Osuuskuntatoiminta ja luontaistuotekaupat. Osuuskuntamainen toiminta kannustamaan alan yhteistoimintaa.

Netti ja sosiaalinen media verkostoitumisessa

- Netin ja sosiaalisen median hyödyntäminen verkostoitumisessa.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Liite 1. Maaseudun kehittämistä koskevat prioriteetit ja avaintoimet – Maa- ja metsätalousministeriön näkökulma ohjelmakaudelle 2014-2020

(Sihvola 2012)

Horisontaaliset tavoitteet: innovaatiot, ilmastonmuutos ja ympäristö

1. Tietämyksen siirto ja innovaatioiden edistäminen

- a) innovaatioiden ja tietämyspohjan edistäminen maaseutualueilla
- b) yhteyksien vahvistaminen maa- ja metsätalouden ja tutkimuksen ja innovaatioiden välillä
- c) elinikäisen oppimisen ja ammatillisen koulutuksen vahvistaminen maa- ja metsätaloudessa

2. Maatalouden kilpailu-kyky ja maatilojen elinkelpoisuus

- a) merkittävistä rakenneongelmista kärsivien tilojen uudistamisen helpottaminen erityisesti tiloilla, jotka eivät ole markkinaorientoituneita ja erityisillä aloilla toimivilla markkinaorientoituneilla tiloilla ja tiloilla, joilla on tarvetta maatalouden monipuolistamiseen
- b) sukupolven vaihdosten helpottaminen maataloussektorilla

3. Elintarvikeketjun organisoituminen ja riskienhallinta

- a) alkutuottajien kytkeminen paremmin ruokaketjuun laatujärjestelmien ja paikallisten markkinoiden edistämisen sekä lyhyiden jakeluketjujen avulla, tuottajaryhmät ja toimialaorganisaatiot
- b) maatilojen riskienhallinnan tukeminen

4. Ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen

- a) Euroopan maisemien tilan ja luonnon monimuotoisuuden (mukaan lukien Natura 2000- ja arvokkaat luontoalueet) ennallistaminen ja säilyttäminen
- b) vesien hoidon edistäminen
- c) maaperän hoidon edistäminen

5. Luonnonvarojen käytön tehokkuus ja vähähiiliseen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtyminen

- a) maatalouden vedenkäytön tehostaminen
- b) maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuuden lisääminen
- c) uusiutuvien energialähteiden sekä biotalouteen tarkoitettujen sivutuotteiden, jätteiden, jäännösten ja muiden kuin elintarvikkeiksi tarkoitettujen raaka-aineiden hankinnan ja käytön helpottaminen
- d) maatalouden typpi- ja metaanipäästöjen vähentäminen
- e) hiilen sitomisen edistäminen maa- ja metsätaloudessa

6. Sosiaalinen osallisuus, köyhyyden vähentäminen ja taloudellinen kehitys

- a) monipuolistamisen ja uusien pienten yritysten ja työpaikkojen perustamisen edistäminen
- b) maaseutualueiden paikallisen kehittämisen edistäminen
- c) maaseutualueiden tieto- ja viestintäteknologian saavutettavuuden, käytön ja laadun parantaminen

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Liite 2. Maaseudun kehittämistä koskevat linjaukset Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla

ELY-keskusten ja maakuntaliittojen yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön, maaseutuverkoston, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän ja Sitran kanssa järjestämien alueellisten tulevaisuustyöpajojen tavoitteena on ollut tukea alue- ja paikallistason kehittämisstrategioiden valmistelua ja linkittää alue- ja paikallistason tarpeet valtakunnantason strategioihin. Tilaisuuksia on koordinoanut Capful Oy:n Kimmo Kivinen. Maaseutuverkosto 2012.

Tulevaisuustyöpajoissa on käsitelty alueittain

- maaseudun nykyisiä voimavaroja ja rajoitteita
- toimintaympäristön tulevaisuutta
- strategisia johtopäätöksiä ja kehittämisteemoja

Kaikilla ELY-alueilla maaseudun väestön määrä ja ikärakenne ovat olleet kaikkein vaikuttavimpia ja ennustettavimpia muutostekijöitä. Kehittämisteemoiksi ovat nousseet maahanmuutto ja palvelujen järjestäminen maaseudulla sekä tietoliikenne ja muu liikenne. Toiveita ovat mm. maaseudulla asumisen ja todellisen paikallisen päätöksenteon mahdollistaminen, paikallisen elintarviketuotannon helpottaminen, työvoiman ja osaamisen varmistaminen sekä joustavan, nopean ja riskit mahdollistavan rahoituksen mahdollistaminen.

Kainuun voimavarat ja rajoitteet

(Kivinen ja Örså 2012a)

Voimavarat	Rajoitteet
Moni-ilmeinen neljän vuodenajan Kainuun avara ja kaunis luonto sekä puhtaat luonnontuotteet Elinvoimainen maatalous, metsät ja metsätalous, omintakeinen turvallinen luontomatkailu ja uudet toimialat Kainuun kansa, aitous, kylät, yhteisöllisyys, paikallisuus ja Kainuun kulttuurinen pohja Rauhallinen, hiljainen, väljä ja luonnonläheinen asuin ympäristö Luonnonvarat ja raaka-aineet Toimivat peruspalvelut ja kohtuullinen liikenneinfra; Tietyt palvelut hyvin järjestetty, paikoittain hyvät tietoliikenne yhteydet Mutkaton yhteistyö Sijainti Kajaanin kaupungin, Venäjän rajan ja läntisen rannikon läheisyydessä. Sama matka Rovaniemelle ja Helsinkiin. Maatalousyritysten hyvä pääomatilanne Hyvä koulutusjärjestelmä (Kajaanissa) Vakiintunut maaseudun kehittämisen toimintatapa	Väestön väheneminen ja vanheneminen Syrjäinen sijainti ja pitkät etäisyydet Palveluiden keskittyminen ja heikkeneminen Uskon puute ja kielteiset asenteet Vähäinen yrittäjyys ja heikko yrittämisperinne sekä verkottuminen Yhteistyön puute ja pieni aktiivisten joukko Rapistuva infra ja liikenne yhteydet Epäsuosiollinen valtakunnallinen poliittinen päätöksenteko Koulutustaso alhainen ja koulutuksen kohtaaminen tarpeiden kanssa huono Arvostuksen puute Osin puutteelliset tietoliikenne yhteydet Keskittävä kaavoitus ja hyvien tonttien Maatilojen työ raskasta ja sitovaa Maaomaisuus puoliksi valtion omistuksessa

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Kainuun maaseudun kehittämisen ulottuvuudet

(Kivinen ja Örså 2012a)

Osaamisalat:

- Uudet toimintatavat ja kokeilu-ympäristöt
- Maaseudun houkuttelevuuden parantaminen
- Nuori väestö keskiössä ja yhteisöllisyys voimavaraksi
- Palvelujen saavutettavuus ja organisoituminen
- Luonnonvarojen innovatiivinen hyödyntäminen

Toimialat:

- Metsä- ja puutalous
- Bio- ja lähienergia
- Luontomatkailu
- Maaseutu-elinkeinot
- Elintarvike

Muutostekijän kehitys Kainuussa vuoteen 2020 mennessä ja strategiset johtopäätökset (Kivinen ja Örså 2012a)	
Maaseudun väestön määrä ja rakenne	
Syrjäisten alueiden väestö vähenee ja rakenne ikäääntyy Nuorten määrä on pieni ja lähtömuutto voimakas Uusmuutto maaseudun vetovoimaisille alueille lähtee käyntiin Monipaikka- ja osa-aika-asuminen yleistyy Maahanmuutto kasvaa	Kaavoitus- ja maapolitiikka ovat avaintekijöitä Tulomuuton ja maahanmuuton aktivointi Uusasutustoiminta valtion maille Nuorten ”vierihoito”/kannustaminen yrittämiseen ja koulutukseen
Palvelujen saavutettavuus, tarve ja organisointi	
Tieyhteysien kunnossapito heikkenemässä ja tietoliikenneyhteydet kehittymässä Sähköiset palvelut kehittyvät Hoiva-, vanhus- ja terveydenhoitopalvelujen tarve kasvaa (ikä rakenne vahvasti vanhuspainotteista) Julkisiin palveluihin löydetään uusia toteutusmuotoja (liikkuvat, verkkopohjaiset...)	Sote-palvelujen toimintaprosessien uudistaminen ja kehittäminen (käytäntölähtöiset innovaatiot) • Hyvien mallien tukeminen ja aktiivinen levittäminen. Huolehdittava välttämättömät palvelut (nuorimmille ja vanhimille asukkaille) turvattava kyliin /Palvelujen tarjonnan turvaaminen kohtuullisen etäisyyden päästä • Kallis erikoissairaanhoidon valtiolle (vrt. Norja) Ennalta ehkäisevä terveydenhuolto ja oman ja yhteisöllisen vastuun lisääminen
Elintarvikeketju: luomu- ja lähiruuan suosio	
Luomun suosio kasvaa, käyttö moninkertaistuu Vaihtoehto kuluttajalle Lähiruuan käyttö lisääntyy julkisessa ruokahuollossa ja kaupoissa merkittävästi	Turvataan elintarviketuotanto Kainuussa Etenkin luomusta elintarvikejalostusta Maidon/lihan paikallista elintarvikejalostusta Lähiruokaa kauppoihin ja julkisiin keittiöihin

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Valtaosa ruoasta perinteistä, ostetaan marketeista Luonnosta elämystuotteita	
Maaseutumatkailun ja vapaa-ajan asumisen kysyntä	
Matkailu kasvaa Vapaa-ajan asumisen suosio kasvaa Suuret ikäluokat eläkkeelle Monipaikkaisuus kasvaa Lyhytlomat, 2-4 vrk	Matkailutarjontaa voidaan lisätä etenkin matkailukeskusten lähellä Hiljaisuuskohteet Yhteismarkkinointi ja -tuotteistus
Tietoverkon kattavuus	
Tietoverkon kattavuus Sähköiset uudet palvelut lisääntyvät	Kattava valokuituverkko rakennettava koko maakuntaan Hyödyn rakentaminen nopeitten verkkojen rakentamisen jälkeen käyntiin Työ ja toimintakulttuurien voimakas kehittäminen Tietoturvan hoito kuntoon Sosiaalinen media voimavaraksi eOppiminen, eTyö ja eKauppa kehittämisen kohteeksi Kansalaisten palvelut
Tie ja sähköverkot	
	Sähköverkot maahan Hajautettu tieverkko kunnossa Saavutettavuus turvattava Tien hyöty tulee laskea yhteiskunnallisen hyödyn kannalta
Energiankulutus ja –tuotanto sekä sen käyttäminen	
Matkailu on energiasäästävistä Kuljetus- ja logistiikka Kaivos- ja metsäteollisuus Arjessa asuminen ja kulkeminen energiasäästävistä Energiasta pula globaalisesti Maalämmön kasvattaminen ja / tai sen yhdistäminen muuhun energiatuotantoon	Ydinenergia Lähien energian tuottaminen sähkötariffeja muuttamalla Bioenergiaosaamisen kasvattaminen > synnyttää yrittäjyyttä ja uutta liiketoimintaa
Sosiaalinen media	
Verkkokauppa vaikuttaa kulutustottumuksiin Uusi yrittäjyys ja liiketoiminta > verkkobisnes Sosiaalisen median vaikutus kasvaa Lehdet verkossa reaaliajassa Pankkipalvelut kotiin Opetus kotiin Nuoret ottaa kasvavassa määrin verkon käyttöön	Sosiaalisen median hyödyntäminen maaseudulla. Strateginen suunnitelma

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Pohjois-Pohjanmaan voimavarat ja rajoitteet

(Kivinen ja Örså 2012b)

Voimavarat	Rajoitteet
Vahva maatalous (mm. siemenperuna, maito, naudanliha, porotalous, turkistalous) Paljon nuorisoa ja nuoria yrittäjiä Luonnonvarat ja raaka-aineet (kaivostoiminta, bioenergia ja metsä) Suurhankkeet, esim. ydinvoimala, rata, kaivos Kehittämismyönteisyys ja monipuolista maaseudun kehittämistä (mm. oppilaitokset ja MTT, kuntapäättäjien parantunut asenne) Yrittäjyyshenki ja maaseudun sekä yritystoiminnan monipuolisuus Maaseutumatkailu ja vahvat (kansainväliset) matkailukeskukset Maiseman monimuotoisuus: Meri ja jokialueet, laajat suo- ja eräalueet Sijainti keskellä Suomea ja Oulun läheisyys, hyvä saavutettavuus, raja sekä itään että länteen Turvallinen ja rauhallinen asuinympäristö, paljon tilaa, kylä ja edullisia tontteja Pohjoisuus ja puhtaus Hyvät kulttuuri- sekä harrastusmahdollisuudet Metsähallituksen alueet ja infra	Keskittämistä suosiva aluepolitiikka ja näivettyvät kuntakeskukset ja kylät Pitkät etäisyydet ja harva asutus Ikärakenteen voimakas alueellinen vaihtelu ja alueiden erilaiset tarpeet (nuorten työllistäminen ja vanhusten palvelut, kehittämisen edellytykset) Nuorten työllistyminen Heikkenevät koulutusmahdollisuudet ja koulutuksen liiallinen keskittyminen Tieto- ja liikenneverkot Palveluiden heikkeneminen ja keskittyminen Kylmä sää ja pohjoiset kasvuolosuhteet Muutosvastarinta, konservatiivisuus ja ahdasmielisyys (mm. suhtautuminen vierastyövoimaan ja maahanmuuttajiin) Puutteellinen maankäytön suunnittelu Oman pääoman ja yksityisen rahoituksen puute Huono kielitaito Jalostuksen häviäminen Pk-yritykset joutuvat toimimaan suuryritysten ehdoilla

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämisen ulottuvuudet

(Kivinen ja Örså 2012b)

Osaamisalat:

Yrittäjyyden ja maaseudun työn tekemisen kehittäminen
 Paikallisen päätöksenteon ja toteutuksen vahvistaminen
 Maaseudun nuorten potentiaali käyttöön
 Kysyntälähtöinen kehittäminen
 Saavutettavuus ja yhteydet

Toimialat:

Maa- ja metsätalous
 Bioenergia
 Matkailu

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Muutostekijän kehitys Pohjois-Pohjanmaalla vuoteen 2020 mennessä ja strategiset johtopäätökset (Kivinen ja Örså 2012b)	
Arvot ja asenne	
Työorientaatiosta viihdeorientaatioon Maaseudun myönteisyyden kasvu Suvaitsemattomuuteen liittyvät ääri-ilmiöt Palkkatyöstä joustaviin työmuotoihin Maaseudun turvallisuus Vihreiden arvojen nousu Perinteisten arvojen ja yhteisöllisyyden merkitys kasvaa Ikäpolvien välinen kuilu kasvaa virtuaalisen maailman osalta	Yhteisöllisyyden uudet muodot ja verkottuneet yhteisöt Tietoliikenneyhteydet kunnossa
Kulutustottumukset	
Itsensä toteuttaminen korostuu Yksilöllisen ajankäytön ihannoiti (slow life) Lähi- ja luomuruoan arvostus kasvaa Globaalit muutokset ruoan riittävyydessä Eettiset valinnat kulutustottumuksissa korostuu Kansainvälisyys luonteva osa arkipäivää Ruokaelitismi - köyhälistö Sähkö tuotetaan uusiutuvasti ja paikallisesti, sähköriippuvuus lisääntyy Virtuaalimatkailemista aloitellaan Maaseutumatkailu yleistyy	Jatkuva kulutustarpeen seuranta (rahoitus ja toimintamallit) Kuluttajat mukaan kehittämiseen Osaamista ja rajoja ylittävää verkostoitumista lisäävä
Väestö ja asuminen	
Harvaan asutulla väki vanhenee, maakunta-tasolla verrattain nuorta, koulutus ja työpaikat vaikuttavat Asumisessa 2-jakoista kehitystä, osassa todennäköisesti keskittyy taajamiin (kaavoitus, suurkunnat?) ja osin hajautuu Maahanmuuttajat eivät tule olemaan merkittävä tekijä ikä- tai asumisrakenteen kannalta, mutta merkittäviä alueellisia poikkeamia on Monipaikka -asuminen lisääntyy Asumisen energiakysymykset nousevat esille	Monipaikkainen, oikeudenmukainen verotus Kaavoitus ei saa olla este vaan mahdollisuus Maahanmuuttajien ja paikallisen väestön yhteistyö
Palvelut	
Harvaan asutulla alueilla saatavuus heikkenee Vaihtoehtoisten palvelujen toteutustapojen on löydettävä - uudet välineet, sopimuksellisuus, liikkuvat monipalvelupisteet Sähköiset palvelut lisääntyvät Terveystuotepalvelut, hyvinvointipalvelut, vapaa-aikaan liittyvät palvelukysyntä lisääntyy	Yhteisöllisesti tuotetut palvelut Palvelujen järjestämisen suunnittelu toimijoiden yhteistyöllä yhteisvastuullisesti ja paikallisesti Erilaiset kokeilut palvelujen järjestämiseksi (mm. liikkuvat palvelut)

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Työ ja yrittäjyys	
Yritysten ja työntekeksen toimintamallien muutokset Erilaisia työllistymisen mahdollisuuksia, ei erillisiä kokonaisuuksia (työtilaisuuksia myös puolisoille) Keskitetty/hajautettu malli tuotannossa, syntyykö tilaa vaikka palveluille Suurhankkeet luovat mahdollisuuksia pienelle monipuoliselle palvelutuotannolle Yrittäjyys voi olla pätkätyöhön verrattavaa, epätyypilliset työsuhteet yleistyvät, renki – piika Osakeyhtiömuotoinen maatalous, muuttuu keskisuureksi teollisuudeksi, ei enää niin tilan omistukseen pohjautuvaa – tukipolitiikan muutos myös irrotus maatalouspolitiikasta, rakennemuutos (laaja-alaisuutta) Globalisaation pelisäännöt etenevät eli suuryritykset kiinnostuvat maataloudesta, vastavoimana läheisyys ajattelu - Lähellä tuotettua – ruokaa tai energiaa tms. Muualta väkeä suoritettavaan portaaseen tarvitaan entistä enemmän	Jokainen työntekijä on myös yrittäjä ja päinvastoin Asenneilmaston muutos vaaditaan, toiminta muuttuu yrittäjänä ja työntekijänä Mukavuudenhalu korostunut, hyödynnettävä työ ja yrittäjyys asioissa Riskinottoa tarvitaan, kun tiedetään mitä halutaan – kynnys mataloitettava 1) Työntekeminen ja yrittäjyys limittyvät yksiksi kokonaisuuksiksi 2) Nettyrittämisen kehittäminen 3) Maatalous yritystoiminnaksi, tilan omistusrakenteista riippumattomaksi
Ympäristö ja ilmastomuutos	
Yritysten yhteiskunta/ympäristövastuu korostuu <i>Luonnonvaroihin kohdistuvat muutokset</i> Vesivarastoihin entistä enemmän kohdistuu kysyntää Sadanta otettava huomioon, Ravinteiden huuhtoutuminen Vesien lämpeneminen Vuoden kierto muuttuu (myös maataloustyöt) Varautumisvaihtoehtoja oltava enemmän Hiilensidontatarve, kyky maaseudulla (ei kaupungeissa) Tuotetaanko bioenergiamaassoja? Velvoitteet uusiutuvan energiakäytön osalta hox jos tavoiteasetelma muuttuu pakote asetelmaksi Poliittista painetta yhä enemmän Kyläkohtaiset tavoitteet – jokainen vastuussa asiasta (mm. hinta tuo rajoitteet) <i>Säästäminen</i> Asumiseen, rakentamiseen velvoitteita (energiatehokkuus, säästö) Liikkuminen, matkailu – epätaloudellisuus Yhteisöille energia tase Materiaalivirtojen hyöty ja hallinta tehokkaammin käyttöön Vaikutuksia muuttoliikkeeseen maailman tasolla luonnonkatastrofien seurauksena	Turvallisimmat reitit esim. sähkön jakelun osalta Varajärjestelmät, varautumiset mietittävä huolella Vaihtoehtoiset ratkaisut – kehitys nopeaa, siihen on satsattava Pohjois-Pohjanmaamaa alueena ”turvapaikka” ilmastomuutoksissa Vesiteknologia kehittäminen ja vieminen muualle Omavaraisuuden lisääminen Materiaalien kierrätyksen tehostaminen Puurakentaminen 1) PPO turvallinen ja potentiaalinen paikka ympäristöriskien maailmassa 2) Ympäristöriskeiltä suojatut verkostot (esim. sähkön jakelu) 3) Alueen luonnolla ja maataloustuotteilla maailmanlaajuiset mahdollisuudet 4) Alueelta teknologisia innovaatioita maailmalle ympäristökysymyksiin liittyen

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Ruoan hinnan nousu Uusia trendejä Metsästys, luomukalatalous, luomuturkikset nousevia trendejä	
Maatalous ja biotalous	
Puunkäytön monipuolistuminen Puun ja turpeen energiakäyttö Metsänomistajien käyttäytyminen Metsälöiden pirstoutuminen Vanhojen raaka-aineiden korvaaminen metsäperäisillä Luonnonolosuhteet huomioiva rakentaminen Metsävarojen muuttuminen –tukkia pukkaa Puun käytön muuttuminen: paperi, puuenergia Suojelu ja muu metsän käyttö Kuluttajien hiilineutraali toiminta Nestemäisten polttoaineiden synty	Lokaali (paikallinen) biotalous yleistyy, omavarainen energiatalous yhteisöissä Biotalous yhdistää maa- ja metsätalouden mahdollisuudet (molempien sektoreiden yhdistävät hankkeet toimenpiteiksi)
Metsätalous ja bioenergia	
Energia Elintason nousu, kuluttajien käyttäytyminen Väestönkasvu, Luomua vain tehokasta ruoantuotantoa Öljyn korvaaminen biotuotteilla Biotalouden merkitys kasvaa	Arvovalinnat ohjaavat kysyntää enemmän kuin elintaso
Globaali vai lähimarkkinat	
Kahdenlaiset markkinat: globaalit ja lähimarkkinat joillakin tuotteilla Lähimarkkinat: ruoka, energia, ravinteet, vesi ym. Globaalimarkkinat: keskittynyt tuotanto, harvinaiset raaka-aineet, säätelytehtävät, älykkäät energiaverkot, osaaminen, toimintamalli Omistus: maa ja luonnonvarat, esim. kaivokset Syntyykö kahdet markkinat vai laajeneeko lähiruoka ym. laajemmin	Strategisesti tärkeää osaamista kehitettävä ja vahvistettava, jotta Suomi ja maaseutu pärjää Raaka-aineet ym. ovat usein maaseudulla Suomalainen omistus /kontrolli globaaleilla markkinoilla on turvattava myös globaaleilla markkinoilla Terve kansallinen itsekkyyden tarpeen! Tuotannontekijät oltava omissa käsissä! Suora verkostoituminen maaseudulta globaaleille markkinoille, ei välikäsiä!
Kuntatalous ja -rakenne	
Suuremmat kunnat, tavoitellaan vahvempaa taloutta, onnistuuuko? Uudenlaiset toiminnot syntyvät Vaikuttaa ELYjen ja liittojen rooleihin ja myös muun hallinnon kehittämiseen ja rakenteisiin sekä ylä- että alapuolella Vaikutuksia lähidemokratiaan ja palveluihin Vaikutukset ihmisten identiteettiin Vaihtoehtona: tehdään muunlaisia rakenteellisia uudistuksia kuin kuntauudistus, esim. soten tai koulutuksen uudelleenjärjestelyt (ESH siirto valtiolle, yksit. Kela-korvaus pois) Tarvitaan keskustelu kuntien ja valtion rooleista ja	Paikallisdemokratiaa täytyy vahvistaa (pääöksentekomahdollisuuksia tulee luoda) Pienten paikkakuntien tasa-arvoisuutta tulisi vahvistaa verrattuna suuriin paikkakuntiin tasavertaiset palvelut kaikille

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

tehtävistä	
Tietoliikenne ja liikenneinfra	
Hallitusohjelmat ja niiden kautta määrärahat Tiekunnat ei toimi Tietoliikenne kehittyy räjähdysmäisesti Nettiyhteydet hyvät siellä, missä business on vahvaa Tukipolitiikalla rakennetaan, mutta ylläpito? Valokuidun saanti oleellinen tehokkuuteen Harva asutus ja pitkät etäisyydet haastellisia Logistiset solmukohdat Energiapuu Metsäteollisuus ja kaivosteollisuus Hyötyohjelmien koulutus	Raskas tavara raiteille ja käytännön tieto verkkoon Globaali lokaalisuus Uudet rahoitusinstrumentit Osaaminen Työn riippuvuus työympäristöstä vähenee Monen työn etätyöpisteet / yhteinen kahvipöytä Oulunsalon hyvät lentoyhteydet, kaksoisraide, saavutettavuus
Teknologinen kehitys ja innovaatiot	
Teknologinen kehitys perusteena yritystoiminnalle maaseudulla Nettiyhteydet hyvät siellä, missä business on vahvaa Biotalous innovaatiot Biotalous (energiaan jne...) Älykkäät tuotteet esim. maaseudun palvelut, vaatteet Sosiaaliset innovaatiot	Älykkäät tuotteet Sosiaaliset innovaatiot Tutkimukseen ja kehittämiseen taloudellisia resursseja Maaseudun innovaatioiden siirto hyötykäyttöön Työympäristö virikkeelliseksi Innovaatioympäristöt (esim. kunnantaloilla)

Lähteet

Kivinen K., Örsä M. 2012a. Maaseudun alueellinen tulevaisuustyöpaja, Kainuu. Kajaani, 29.02.2012. Capful Oy.

www.maaseutu.fi/attachments/tulevaisuustyopajat_2012/668Tqo4jp/Loppuraportti_Kainuu.pdf

Kivinen K., Örsä M. 2012b. Maaseudun alueellinen tulevaisuustyöpaja, Pohjois-Pohjanmaa. Oulu, 21.02.2012. Capful Oy.

www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoispohjanmaanely/Maaseutuelinkeinotjakalatalous/Tulevan%20ohjelmakauden%20asiakirjat/Pohjois-Pohjanmaan%20maaseudun%20tulevaisuusty%C3%B6paja%20-%20Loppuraportti%2027%20%202012.pdf

Maaseutuverkosto 2012.

www.maaseutu.fi/attachments/newfolder_70/6798ETo6e/Maaseutuverkoston_ajankohtaistiedote_20.4.2012.pdf

Sihvola S. 2012. Tulevan ohjelmakauden 2014-2020 valmisteluaineisia. Maa- ja metsätalousministeriö.

www.maaseutu.fi/attachments/newfolder_25/66otTLUWp/EURA_Ohjelmakausi_2014-2020 MMM esitys SS 22_03_2012.pdf

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Liite 3. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueita koskevia strategioita ja ohjelmia

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoimassa aluekehittämishjelmassa 2010–2013, KOKO-ohjelmassa, Kainuu muodostaa yhden alueellisen kokonaisuuden. Pohjois-Pohjanmaa jakaantuu kuuteen eri yhteistyöalueeseen: 1. Koillis-Suomi ja Itä-Lappi, 2. Nivala-Haapajärven ja Haapaveden-Siikalatvan seutu, 3. Oulunkaari, 4. Oulun seutu, 5. Raahen seutu, 6. Ylivieskan seutu.

Kainuu ei KOKOn puitteissa viittaa suoraan luontoon tai luonnontuotteisiin, mutta terveellinen ravitsemus ja elinympäristö nousevat kuitenkin esiin. Kainuun elintarvikestrategiassa vuosina 2009–2013 painotetaan alkutuotantoa ja luonnontuotealaa sekä paikallisen tuotannon jalostusasteen nostamista. Käytännön tavoitteina ovat alkutuotannon säilyttäminen, uuden yritystoiminnan synnyttäminen sekä lähi- ja luomuruoan saatavuuden ja käytön lisääminen. Alueen vahvuutena ja mahdollisuutena mainitaan luonnon raaka-aineiden runsaus, kuten järvikalat, riista, lähdevesi, marjat, sienet, yrtit, pettu, mahla ja muut luonnontuotteet. Yhteistyöllä lähiruoka pyritään saamaan laajasti käyttöön Kainuussa ja ruokakulttuuri osaksi matkailua. Tuotekehityksellä pyritään saamaan marjat kansainvälisiksi tuotteiksi ja vahvistamaan ketjua keruusta markkinoille. (Ruoasta arvoa Kainuulle Kainuun elintarvikestrategia ja toimenpideohjelma 2009–2013). Matkailu ja luonnonvarat kuuluvat myös Kainuun maakuntaohjelman 2009–2014 kärkialoihin.

Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan strategiassa 2005–2020 luonnontuotteet ja lähiruokamarkkinat nähdään mahdollisuuksina, ja luomuviljelyllä on hyvä maine. Vision mukaan maakunta on merkittävä maidon-, viljan- ja lihantuotantoalue, joka tunnetaan myös huomattavana luomu- ja luonnontuotteiden teollisena jalostajana. Elintarvikeoteollisuus hyödyntää paikallisia raaka-aineita. Yritysten kehitystarpeena mainitaan mm. raaka-aineiden optimaalinen käyttö, jätteiden synnyn minimointi ja sivutuotteiden hyödyntäminen. Panostamista tarvitaan myös luonnonvaraisten raaka-aineiden keruun organisointiin ja jalostukseen. Paikallisuuden, lähiruoka-ajattelun ja matkailun lisääntyminen antavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Näitä teemoja tukee myös Pohjois-Pohjanmaan alueellinen maaseutuohjelma 2007–2013.

Koillis-Suomi ja Itä-Lappi panostavat KOKO-ohjelman puitteissa vahvasti luontoon ja luonnonvaroihin. Luonto kytketään kansainväliseen matkailuun ja alueen hyödyntämiskelpoisina luonnonvaroina mainitaan mm. kala-, riista- ja keruutuotteet. Tavoitteena on mm. vahvistaa maatilayrittäjien liiketoiminnallista osaamista, sekä edistää alueen maa-, metsä- ja porotalouden sukupolvenvaihdoksia. Koillis-Suomen elinkeinostrategiassa 2011–2015 teemana on mm. matkailun imagon nostaminen paikallisten luonnontuotteiden avulla uudelle tasolle. Keskeisimpiin toimenpide-ehdotuksiin kuuluu mm. luonnontuotealan kehittäminen sisältäen myös lähiruokakonseptit. Poimijahinnoilla ei lähdetä kilpailemaan vaan paikallisista elintarvikkeista valmistetaan alueen ravintoloiden toimesta erikoisherkuja, joista matkailijat ovat valmiita maksamaan hyvän hinnan.

Ylivieskan seudun KOKOssa lähiruoan uskotaan tuovan maaseudulle uusia mahdollisuuksia. Ylivieskan seudun elinkeino- ja innovaatiostrategian 2007–2013 mukaan maatalouden kilpailukyky

Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012

perustuu alueella pääosin maidon ja lihan tuotantoon. Viljelykasveista tärkeimmät ovat vilja, öljykasvit ja peruna.

Nivala-Haapajärven ja Haapaveden-Siikalatvan seudulla KOKOssa haetaan maaseudun ja luonnonvara-alojen kilpailukyvyn nostamiseksi uusia innovaatioita, vahvistetaan tuotteistusta, koulutusta ja neuvontaa sekä hyödynnetään energiateknologian osaamista. Luonnonvara-alalla pyritään panostamaan uusiutuviin energialähteisiin. Siikalatvan kuntastrategian 2013 mukaan lähiruokaa käytetään kunnan keittiöissä. Maaseutumatkailu nähdään alueen mahdollisuutena.

Raahen seudulla merkittävä osa alueen yrityksistä keskittyy alkutuotantoon, ja KOKO:n tähtäimenä on elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Matkailu on Raahen seutukunnan elinkeinostrategian 2009–2015 mukaan yksi palvelusektorin kehittämisalue. Monimuotoinen luonto, laajat suosarja-alueet, joet ja meri saaristoinen ovat alueen vahvuuksia, joita pyritään tuotteistamaan uutta liiketoimintaa alueelle.

Oulun seudun ja Oulunkaaren KOKO-ohjelmassa ja strategioissa alueiden vetovoimaisuuden kannalta keskeisenä pidetään mm. innovatiivisuutta, yritystoiminnan kehittämistä ja yhteistyötä (Oulu inspiroi Oulun innovaatiostrategia 2007–2013 ja Oulunkaaren kuntayhtymän strategia 2011–2016).

Lähteet

Ruoasta arvoa Kainuulle Kainuun elintarvikestrategia ja toimenpideohjelma 2009–2013. Hypén S., Meriläinen P., Pikkarainen M., Pirinen H. ja Väänänen S.

www.kainuu.fi/UserFiles/maaseutuelinkeinot/File/elintarvikestrategia%20nettiversio.pdf

Kainuun maakuntaohjelma 2009–2014. Kainuun maakunta – Kuntayhtymä 2009. www.kainuu.fi

Koillis-Suomen elinkeinostrategia 2011–2015 Koillis-Suomi – Pohjoisen luottamuksen ja perheyrittäjyyden menestystarina.

www.naturpolis.fi/aluekehitys/koheesio-ja-kilpailukykyohjelma-koko

KOKO alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma 2010–2013

Työ- ja elinkeinoministeriön nettisivulla www.tem.fi

Oulu inspiroi. Oulun innovaatiostrategia 2007–2013.

Nettisivulla: www ouluinspiroi.fi/pdf/innovaatiostrategia.pdf

Oulunkaaren kuntayhtymän strategia 2011–2016. Oulunkaaren kuntayhtymän nettisivulla:

www.oulunkaari.com/tiedostot/saannot_jasuunnitelmat/strategia_nettiin.pdf

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen maaseutuohjelma 2007–2013. Isolahti M. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen julkaisuja 24.

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma 2007–2013. www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoispohjanmaanely/Maaseutuelinkeinotjakalatalous/Documents/Pohjois-Pohjanmaan%20maaseudun%20kehittämissuunnitelma_valmis%2027.9.2006.pdf

Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan strategia 2005–2020. Vitikka P. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksen julkaisuja 21. www.hankerekisteri.fi/sisalto/raportit/elintarviketyoohjelma.pdf

Raahen seutukunnan elinkeinostrategia 2009–2015, Seutulautakunta 2009.
Raahen seutukunnan nettisivulla www.raaseu.fi

Siikalatvan kuntastrategia 2013. Siikalatvan nettisivulla www.siikalatva.fi

Ylivieskan seutu uusille urille Ylivieskan seudun elinkeino- ja innovaatiostrategia 2007–2013.
Ylivieskan seutukunnan nettisivulla www.ysk.fi

**Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet
Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa -hanke 2011–2012**

Liite 4. Luonnontuotealan tutkimuksia ja selvityksiä

Suomen metsämarjoja jopa lakkoja on mahdollista viljellä, ja niiden viljelystä on tutkimustietoa olemassa. Myös Luontomatkailu nähdään yhtenä mahdollisena keinona keruun edistämiseksi. Lisäksi keruuta saattaisi olla mahdollisesta tehostaa koneistamalla, mutta koneellinen keruu saattaa aiheuttaa ongelmia keruuympäristön ja raaka-aineen puhtauden näkökulmista. Marjojen poiminta on jokamiehen oikeuksien nojalla verovapaata tuloa, kun taas koneellinen keruu edellyttäisi erilaisia toimintatapoja. Parjanen ym. 2009.

VTT on panostanut viime vuosina marjojen bioaktiivisten yhdisteiden tutkimiseen mm. berrydrug ja berryfermentation –hankkeissa.

(<http://virtual.vtt.fi/virtual/berryferm/> <http://www.vtt.fi/proj/berrydrug/>)

Elintarvikkeita on kuitenkin mahdollista markkinoida ainoastaan sallittujen ja hyväksymismenettelyn läpäisseiden ravitsemus- ja terveysväitteiden perusteella (Ravitsemus- ja terveysväiteopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille Eviran ohje 17052/1 (2011)). Lääkkeelliset väitteet, kuten sairauden ennalta ehkäisyyn, hoitoon ja parantamiseen viittaavat väitteet, ovat aina kiellettyjä elintarvikkeiden markkinoinnissa (Elintarvikelaki 23/2006, 9§). Ravitsemusväitteistä on esitetty englanninkielinen, ajantasainen taulukko komission sivuilla: http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/community_register/nutrition_claims_en.htm

Laaksonen (2011) mukaan runsaasti fenolisia yhdisteitä sisältävät tuotteet saattavat myös olla maultaan vieraita. Yleensä marjojen happamuus ja makeus ovat marjamehun ominaisuuksia ja fenolisista yhdisteistä aiheutuva kitkeruus ja astringoivuus (kuiva, karhea suutuntuma) liittyvät kuoriosaan. Esim. entsyymikäsittelyllä mehun fenoliyhdisteiden määrää voidaan lisätä, mutta samalla makuominaisuudet saattavat muuttua vieraiksi (astringoiva suutuntuma ja käynyt maku).

Lähteet

Laaksonen Oskar 2011 Väitöskirja, Turun yliopisto:

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/72464/diss2011Laaksonen.pdf?sequence=1>

Parjanen J.-P., Andersson M., Uotila L. 2009. Metsäbiomassasta healthbio sovelluksia PK-sektorille. Teknologiakeskus Ketek Oy.